

**Psykologene:
Var ferien
for kort?**

**Rom
for
uteliv**

Morten • Fine greier • Velutstyrt • Fine former • Opptur • Søndagskryss • Familiequiz

Dagbladet

Søndag
21. august
2005
Nr. 227 Uke 33.
137. årgang.
Løssalg
kr 15,00

STAVANGER-RANET

David Toska

Ikmet Kodzadziku

Erling Havnå

KNIPSET: I denne boksen ble to av de tiltalte fotografert ifølge politiet.

Foto- boks kan felle drapstiltalte

Nokas-tiltalte David Toska, Ikmet Kodzadziku og Erling Havnå skal ifølge politiet ha kjørt for fort og blitt registrert av foto-bokser i tida før og etter dødsranet i Stavanger 5. april i fjor. Bildene er viktige bevis, mener etterforskerne. **Side 6**

Matchvinner: Bernt Hulsker, VIF

Nytt VM: Gunn Rita Dahle

**Gunn Rita
skal nyte gullet**

SPORTEN

Far dømt for ørefik

Side 7

TIPSTELEFON 22 20 00 00 SMS OG MMS TIL 1937 (merk sendingen med tips) MAIL/DIGITALFOTO TIL 1000tipset@dagbladet.no

7 022070 00035

Foto: Torbjørn Grønning

temauterom

Grønt: Knut Skinnarmo tar gjerne med seg lesestoffet ut til benken foran drivhuset. – Alle plantene gjør at du får lyst til å gå ut og sette deg.

Fastmontert: Sentralvinåpneren i rekkverket på terrassen er et sosialt verktøy i Vika Borettslag.

Vakkert: De flotte liljene i blomsterbedet bidrar til den spesielle atmosfæren i gårdsrommet i Vika.

Ny moro: Dette var en gjørmete, mørk bakgård der et eldgammelt skur tok all plassen. Nå kan Sivert Falkeid nyte en snurr på minikarusellen i det nyoppussede gårdsrommet.

Nøkkelen til et bedre liv finner du i din egen bakgård.

Rom for uteliv

- **UTEN TVIL**, sier Sivert Falkeid. Han sitter på en terrasse i en bygård midt i Oslo sentrum, lener seg tilbake i hagestolen under de 150 fargede lyspærene, kikker bort på det frodige drivhuset mellom brusteinene – og slår det fast.

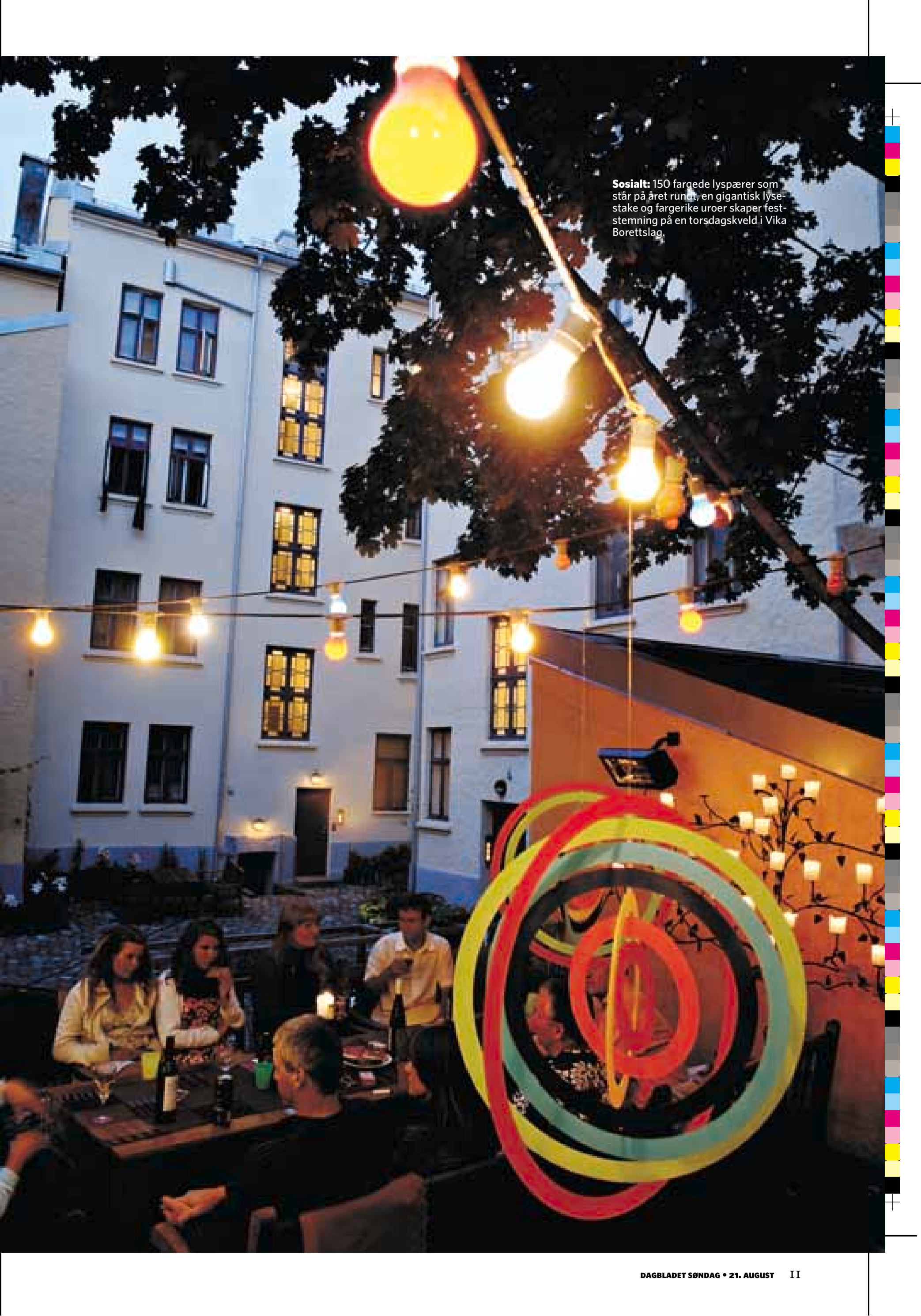
– Jo flottere du har det i bakgården, jo færre nabokrangler og mindre hærverk får du.

Falkeids bakgård i Vika i Oslo sentrum er en perle i asfaltjungelen, en slags italiensk drøm, full av blomster, lys og fargerike uroer som duver i

vinddraget over fellesterrassen midt i gårdsrommet. Dette er ett av 250 gårdsromsprosjekter i Oslo som de siste femten åra er blitt opparbeidet med tilskudd fra kommunen og Husbanken. Alle har måttet forplikte seg til å bruke profesjonelle landskapsarki-

tekter og anleggsgartnere, samt innfri en rekke økologiske krav.

Vika Borettslag valgte å brulegge med stein som kan vare i flere hundre år, de kjøpte inn flotte utemøbler, flere fellesgriller, varmelamper, store parasoller – og en gigantisk lysestake med

Sosialt: 150 fargede lyspærer som står på året rundt, en gigantisk lysestake og fargerike uroer skaper feststemning på en torsdagskveld i Vika Borettslag.

Hvilested: Landskapsarkitektene hos Lindheim & Bjørbeek lagde bølger i gressplenene for å invitere folk til å legge seg ned på i sola. Vannspeilet skaper en egen ro mellom høyblokkene.

Trives: Annette Walter-Johannesen og samboeren kjøpte leilighet i Park for å bruke uterommet mest mulig. - Dermed blir vi bedre

«Men hvor i helvete er Waldemarshagen og Ringnesparken? Jeg ser dem bare i logoen til dem som lager salgsprospektet.»

Ola Bettum, landskapsarkitekt og professor

tre dusin kubbelys til de lange kveldene med vin og mat på fellesterrassen.

- Miljøet her i gården er nesten litt Friends-aktig, alle er venner eller på hils - og ute er det ofte grilling og rødvin på kveldene. Selv på lille nyttårsaften hadde vi grillfest her i fjor, da det blåste liten kuling i gatene utenfor!

DET ER PENGER i slike storbyidyller. Selv om stadig flere ønsker å bo midt i sentrum og aldri har drømt om egen hage, vil de gjerne se noe grønt når de kommer hjem. Det vet selgerne bak de nye, store boligprosjektene. Det er derfor de markedsfører dem med frodige navn som Waldemars Hage, Ringnes Park, Pilestredet Park og Marienlyst Park.

Landskapsarkitekt og professor Ola

Bettum fnyser av det han kaller retoriske knep med byøkologiske slagord.

- Bruken av «park» og «hage» er rammet av total inflasjon, selv om det er enkelt å forstå hvorfor. I en tett bysituasjon skaper disse ordene svært positive assosiasjoner. Men hvor i helvete er Waldemarshagen og Ringnesparken? Jeg ser dem bare i logoen til dem som lager salgsprospektet, sier professoren ved Institutt for Landskapsplanlegging ved Universitetet på Ås.

- Er det ingen av de nye prosjektene som lever opp til navnet?

- Pilestredet Park og Marienlyst Park er anstendige, de har et veldig skikkelig forhold til områdene rundt bygningene.

- Er vektleggingen på uterommet noe nytt i norsk bysammenheng?

- Nei, men vi har hatt en lang periode der de små arealene inne i bygårdene ble sett på som mindreverdige i forhold til all naturen som omgir byen. Det var derfor drabantbyene ble bygget ute ved markagrensa, folk ville ha større plass rundt seg. Men ting forandrer seg; nå vil flere bo sentralt i byen, og vi ser at folk kjøper temmelig håpløse rehabiliteringsprosjekter fordi bakgården er så flott. Mye har skjedd siden moren min vokste opp på Grünerløkka like etter første verdenskrig. Da besto det trange uterommet av et skur med utedoen full av rotter, og grønn mugg oppover veggene til første etasje.

SELV OM SLEIPE eiendomsmeglere sier «park» når de ser en grasflekk, er

det ingen tvil om at boligkjøperne er villige til å betale ekstra for bedre uterom. Dermed blir landskapsarkitektene viktigere når det bygges i byen.

- Det har skjedd mye bare de siste fire-fem åra, sier landskapsarkitekt Magnus Greni i Grindaker AS.

- Fine uteområder hever prisen ved boligsalg, det har vi sett flere eksempler på. Det bidrar nok til at vi kobles inn stadig tidligere og får spille en mer sentral rolle i nye prosjekter, der vi tidligere ville blitt hyret inn etterpå for å pynte litt.

Den økte interessen for landskapsarkitektur vises når Arkitektur- og Designhøgskolen i høst starter opp en to-årig mastergradsstudie i landskapsarkitektur. Det vil konkurrere med Universitetet på Ås, der ingen av studiene

på bakkeplan i Pilestredet kjent med naboene, sier hun.

Vannspeil: Fontenebassenget i Pilestredet Park er fra den opprinnelige, hundre år gamle parken på Rikshospitalet.

Lyd: Drikkefontenene i Pilestredet Park har fått trappetrinn.

Blåormen: En mystisk orm er skapt for å klatres på, og de hurtigvoksende pilebuskene i bakgrunnen skal forsyne barna med pinnene de trenger til leken i Pilestredet Park.

«Dette handler ikke bare om hva som er pent å se på, det handler også om livskvalitet.»

Landskapsarkitekt Magnus Greni

har høyere opptaks-krav enn det femårige landskapsarkitektur-studiet.

– Dette handler ikke bare om hva som er pent å se på, det handler også om livskvalitet. En dansk undersøkelse viser at sykehuspasienter med grønn utsikt fra rommet blir fortere friske enn de som ser ut på betong og andre bygg, sier Greni.

PASIENTENE ved det gamle Rikshospitalet skulle nok gjerne sett ut på gårdsrommene i nye Pilestredet Park, boligprosjektet som reises på tomte til det gamle sykehuset. Her bygges 1300 nye boliger bare få kvartaler unna Karl Johans gate. Landskapsarkitektene Bjørbekk & Lindheim ville skape et grønt og vakkert bomiljø midt i storbyen.

– Vi gjorde oss godt kjent i det 70 dekar store sykehusområdet, lyttet oss inn i atmosfæren, forsøkte å se hva dette stedet ønsket å bli og hvordan vi kunne forløse potensialet, forteller landskapsarkitekt og professor Tone Lindheim. Oppdragsgiverne, Statsbygg og Oslo kommune, la føringer for at dette skulle bli et byøkologisk prosjekt, og sammen med kollegene tok Tone Lindheim i bruk regnvannet for å skape sammenheng i uterommene mellom boligblokkene.

– Målet er at regnvannet skal tas opp i bakken her inne, i stedet for å flomme ut i gatene og belaste ledningsnettet. Vi tenker oss vannet som små sølvtråder i landskapet, og har tegnet vannveiene for å skape både bevegelse og lyd. Hører du det risler og klukker?

Lindheim stopper opp langs en gangvei der overvannet sildrer langs en anlagt forsenkning i brusteinen. Vi lukker øynene et øyeblikk over den myke klukkelyden. Det er lyden av sjelfred ved en fjellbekk, bare midt i byen.

– Vi har lagt til rette for mange slags vannlyder her inne. Den store vanngardin-fontenen der nede lager mye lyd når vannstrålene stuper ned i bassenget. Det er bevisst gjort for å skape en motlyd mot trafikken på begge sider av området, forklarer Lindheim.

Steinbenker med inngraverte spillerebrett, egen boullé-bane og drikkefontener med friskt vann. En bølgeformet gressplen som skapt for å legge seg nedpå med ei bok. Pilebusker rundt leksplassen der det er meningen at barna

skal kunne brette løs kvister for å leke med. Og overalt kan du se det blinke i rennende vann. Det er ikke spart på detaljene som skal få oss til å glemme at nærmeste nabo heter Blitz og at Norges tetteste bytrafikk står i kø like utenfor portene.

EN UNDERSØKELSE fra 2001 viser at det ikke står like bra til i resten av Oslos bakgårder. Tilstandsrapporten som Eiendoms- og Byutviklingsetaten (EBY) utarbeidet for de eldre boligeiendommene, viste at om lag 20 000 leiligheter har gårdsrom med vesentlig understandard. Mangel på lekeplass og oppholdsplass, bilparkering og støy fra næringsvirksomhet er problemene. Hele 67 prosent av disse gårdene har ikke lekeplass i det hele tatt, og 27 pro-

Bli ny: Landskapsarkitekt Anne Kaurin sørget for at den mørke bakgården i Bjerregaards gate fikk et helt nytt liv – blant annet med hvit, italiensk marmorgrus rundt fontenebassenget som Fabian D'Alicandro (6) gjerne tar i bruk.

Smart: Elvesingelen bråker når du trår på den, og skal hindre at folk går for nær soveromsvinduene – men velger hellene i stedet.

Marienlyst: – Uterommet ble bedre enn jeg hadde forventet, sier Stian Herdal.

Grønt: Landskapsarkitekt Siri Myklebust har blant annet brukt pryddress.

«Vi skulle gjerne hatt en større leilighet, men det er bare for ille å skulle flytte fra denne bakgården.»

Marianne Alfsen, Bjerregaards gate

sent av gårdene i indre by mangler et sted der folk kan sette seg utendørs. Siden 1990 har Husbanken og kommunen gitt om lag 160 millioner kroner i tilskudd til hele 250 gårdsromsprosjekter i Oslo.

NÅ ER DENNE pengesekken snørt igjen, siden Husbanken og kommunen prioriterer andre formål. En av dem som fikk støtte i tide, er Marianne Alfsen og hennes naboer i Bjerregaards gate ved Sankt Hanshaugen.

– Vi skulle gjerne hatt en større leilighet, men det er bare for ille å skulle flytte fra denne bakgården, sier Alfsen.

Før løp hun fort gjennom den mørke bakgården på vei inn, for å slippe å se bilene som sto der og det mosegrod-

de forsøket på en sitteplass. Nå stopper hun opp og nyter synet av den lille fontenen med springvann, omringet av en skinnende hvit sirkel med italiensk marmorgrus, grønne planter og et hagebord i skiferstein. Bilene er forvist, det var et av kravene kommunen stilte for å yte støtte.

– Vi tenkte at her inne i mørket kan det aldri bli grønt. Men landskapsarkitekt Anne Kaurin sa «jo da, klart dere kan få det grønt selv om det er mye skygge». Hun begynte med å tegne et solkart for å se hvor lyset står i løpet av dagen, deretter plasserte hun utebordet der sola står lengst. Her spiser jeg lunsjen når sola skinner, siden jeg jobber hjemmefra. Det sosiale livet i gården har fått et skikkelig løft med det

nye uterommet, her har vi 17.-mai-frokost, bakgårdsfester og gløgg når kulda kommer.

BÅDE MARIANNE Alfsen i Bjerregaards gate og Sivert Falkeid i Vika Borettslag er enige om at uterommet betyr mye for livskvaliteten i et bofellesskap som en bygård er. Sivert Falk-eid setter stadig ut nye blomster i bakgården, og merker at beboerne tar mer ansvar for å holde det pent.

– Fornyelsen av uterommet har forandret gården totalt. Nå møtes vi ofte her ute på terrassen, vi arrangerer utefester året rundt og blir bedre kjent. Og når du faktisk kjenner den ene naboen som en kveld arrangerer en litt støyende fest, får du litt ekstra toleran-

se for bråket.

– Men istandsettingen koster så mye at de færreste klarer det uten offentlig støtte?

– Vi fikk 1,8 millioner, men dette er fire bygninger med rundt 40 leiligheter. Uansett lønner det seg å satse på utemiljøet. Et vanlig borettslag ville neppe godkjent innkjøp av 150 fargede utelyspærer med bajonettfatning til ti tusen kroner. Men vi gjorde det, uten støtte. Og du verden som det er verdt pengene!

Tekst: **Geir Anders R. Ørslien**
geir.anders.orslien@dagbladet.no

Foto: **Siv Johanne Seglem, Fredrik Naumann** og **Robert S. Eik**

Sjelefred: Sentralt i uterommet hos Marienlyst Park kan beboerne sette seg ned på denne plattformen og dyppe beina i vannet. - Vann tiltrekker seg oppmerksomhet og skaper en følelse av ro, sier Siri Myklebust.

Fra blanke ark til grønne rom

Hvordan tenker en landskapsarkitekt når hun skal planlegge et uterom fra scratch? Vi spurte landskapsarkitekt Siri Myklebust. Hun arbeider i Gullik Gulliksen AS, selskapet som har tegnet uterommet i prestisje-prosjektet Marienlyst Park i Oslo i tett samarbeid med Lund Hagem arkitekter, som har tegnet bygningene.

- Da vi tegnet bidraget til arkitektkonkurransen sammen, arbeidet vi for å finne en løsning som både inviterer til bruk og kommuniserer med bygningene rundt.

● Sentralt i det store uterommet er et amfi plassert som et samlingssted der du kan sette deg med avisa eller en kopp kaffe. En espalier-vegg med klatreplanter sørger for at privathagene noen meter bakover blir skjermet. På den andre siden er et vannspeil anlagt som et fokuspunkt.

- Med fokuspunkt menes noe blikket ditt nesten automatisk trekkes mot. En slik vannflate med litt bevegelse i, virker omtrent som ilden i en peis. Vannet tiltrekker seg oppmerksomhet og kan gi en følelse av ro, forklarer Myklebust.

● Uterommet er langt og smalt, og har flere mindre «rom i rommet» der beboerne skal kunne finne en egen, avskjermet del.

- For å oppnå dette, lar vi rader med busker eller pryddress komme inn på tvers av rommet og dele opp flaten. Men det tar noen år før alt er tilvokst slik det opprinnelig er tenkt. De bitte små buskene skal bli en tett og flott hekk etter hvert. Det er forskjellen på oss og andre arkitekter som kan levere fra seg et helt ferdig produkt. Våre løsninger trenger noen år med stell og pleie før du kan se den ønskede virkningen.

● Alle portrommene og dørene som vender inn mot hagen er knyttet til noe eget i uterommet; en betongdekket plass på plenen, en gangsti eller andre detaljer.

- Det er viktig at uterommet forholder seg aktivt til bygningen for å skape en helhet. Det har vi forsøkt å få til her, sier Siri Myklebust.

● Ut mot Suhms gate er det lagt elvesingel nærmest veggen, mens en rad betongbenker markerer et skille mot fellesarealene med tråkkheller som sikksakker seg mellom inngangene, sykkelbodene og små plasser.

- En rak og streng gangvei her ville konkurrert med fortauet ved siden av og skapt mer gangtrafikk. Her er det soveromsvinduer som vi ønsket å skjerme, derfor la vi elvesingel som bråker når du går på den - for å få folk til heller å trå på hellene som ligger lengre unna veggen.